

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum aliquis teneatur restituere id, quod de pecunia vsuraria iusto Incro
lucratus est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

Sicut vir., quando suscipitur pignus expensis deductis fructificat F.
dño. Debetor autem principes, si volunt facere fructus ius, non
accipere in pignus ciuitates, sed emere eas cum pacto de retro-
undendo; si enim facerent fructus suos. Et quia fructus dotis
deputati sunt propter onera matrimonij, & soluto matrimonio
non restat onera eius.

ne rellata onera eius, quoniam illius, quod non est, nullum est omnibus: ideo errant viduae voles leviter fructus donis suis, ac si matrimonium exarata. Verum si fita uito ciuitatis in viridi obliteratur, ordinatio est, q[uod] viduae, donec redditus sibi donos, assignent quinque, vel decem pro cen- tuauit. Sed ille, qui committit pecuniam suam, vel mercatoris, vel artificii per modum societatis cuiusdam, non transfert dñum pecuniae suae in illum, sed remanet eius, ita q[uod] cū periculo ipsius mercator de ea negotiatur, vel artifex operatur: & ideo sic licet potest partem lucri inde prouenientis expetere, tanquam de re sua.

queveret deo pro cons
tenario, cum sit hoc
factum in fauorem
infirmi sexus, & poe
nâ hæredum mariti,
licitè potest mulier,
qui per eam non stat
rebabere dote suam,
accipere huiusmodi
penitentem. Et rasio
est, quia distincta pa
tericias res in parti
cularia iure possunt
cum sit, potest pro co
muni bono patris,
per patria legem di
spensari ab hoc ad al

spendi ab hoc ad illum, &c. Et per eadem rationem, si ex parte statutum, quod ficeret non solens docet, teneatur genero ad decem pro centenario, donec soluat, iustum est. Cedunt enim hac ad pacem inter affines, & ad remouendas lites, & ad folicidium debitorum, ut timore fatem penarum soluant, quod debent. Dixi autem,

debent. Dixa autem,
qñ vidua non est in
causa, vt dos retineat ab hærede: qm si vidua, & sit si gener effet in
causa, & dos retineretur ab hærede, vel sacerdo, ja cedat iuri suo:
& non possumt beneficio pecunialis statuti vti in foro conscientia
contra illum, qui non retinet suam dotem creditore iniurio, &c.
[In re]ponsione ad septimum eiusdem artic. z. vbi agitur de aug-
mento, vel diminutione pretij in venditione ad tempus, dubium
occurrit ex factis canonibus: qm extra de vñris cap. In ciuitate
& cap. Nauiganti, duo in senectute, licet tres fuit numero, causis po-
nuntur hinc doctrinae contrarij. Expreſſe namque ibi dicitur, qd si piper
valer nunc quin que libras, & venditur sex libras ad tempus, eo
quod tempore solutionis, an plus, vel minus, quam sex valebit,
veriſſimis dubitatur, non peccant vendentes nunc piper pro feo ad
tempus. Et cetera sententia replicatur in 2. s. d. cap. Nauiganti.
Cofat namque, quod in hoc caſu expectata ſolutio in futuro, et
ratio maioris pretij: in calce quoque dicti cap. Nauiganti. ponit
alter caſus, quod feruturatus granum, potest plus vendere ad
tempus, quam una valeat, quando vendit.

*Ad hoc dicitur duplicitate contingit differre finem tempus solutionis
nem a venditione. Vno modo, ut est actio finis separandi separabatur
a emptione, ita quod finis ibi quatuor actiones. I. venditio emptori, mutu-
um implicitum de expectando solutionem in futuro; & solu-
tio ipsa: & sic loquitur author de solutione futura, & tunc, quod
vendere plus ratione huiusmodi expectationis, est viatura: & si
emere minus ratione anticipata solutionis, eadem ratione. Alio
modo, ut et pars communativa emptionis, ita quod sicut venditio
integratur quasi ex duabus partibus. I. ex contractu venditionis,
& ex traditione rei, quae veditur: ita emptio integratur quasi ex
duabus partibus, aemptione, & solutione pretij. Et sicut venditio
potest habere suas partes separatas finem tempus, ut pater, dum al-
iquis vendit res assignandas in futura estate: ita et emptio potest ha-
berre partes suas separatas, ut pater, cum aliquis emit oleum in hym-
ene, soluturus pro eo in estate futura frumentum. Quando igitur solu-
tio, ut pars emptionis consummata expectatur; tunc nullum
intervenit mutuum. Et video dicitur in Decretalibus, quod non est viatura;*

sed commutatio ista est quasi claudicatio, **quasi emptionis consumatio**, trahat ad se venturam, estimandus conceditur **valor rei**, que venditur, **pus praesens** ad tempus solutionis, hoc est, **commodum ita** quod tantum plus potest estimari, quantum esse.

ptor velit re emere viilius, quam
sit iustum premium, eo q pecunia
ante soluit, quam posuit ei res tra-
di, est peccatum viura; quia esti-
anticipatio solutionis pecunia ha-
bet mutui rationem, cuius quod
dam premium est, quod diminuit
de iusto precio rei empte. Si vedo
aliquis de iusto precio velit dimi-
nuere, ut pecuniam prius habet,
non peccat peccato viura.

ARTICVLVS III,

*Vtrū quicquid de pecunia v'suraria quā
lucratus fuerit, reddere teneatur.*

AD TERTIVM sic procedit V, q̄ quicquid de pecunia uularia aliquis, in cratus, fuerit, redere tenetur. Dicit enim Apof. ad Rom. 11. Si radix sancta, & rami: ergo eadem ratione, si radix infecta, & rami: sed radix fuit infesta: ergo quicquid ex ea cūquatum est, est viuariūm: ergo te, netur ad restitucionem illius.

T¶ Præterea. Sicut dicitur, de vñis, in illa * Decretali. Cū tu, sicut afferis. Posseſſiones, quae de vñis sunt cōparata, debent uenidi, & ipsarum precia hi, a quibus sunt extorta, restituiergo eadem ratione quicquid aliud ex pecunia vñularia acq̄uitur, debet restitu-

ibi habeatur ratio valoris rei pro tempore, quod
potio, hic autem non vnde nihil dictum de valo-
tatione, sed habetur ratio valoris rei temporis
ferniaturus. Vnde etiam si non ad tempus, sed
ad medium, potiusque etiam plus videntur in hoc calen-
taria, quod non df in litera, quod hinc in hoc calen-
tarium quantum creditur valuturum, quia non habet
littera, non nisi in potentia est, & ita non potest
estimandum, quod hinc in potentia, sed habebit
hunc vendere aliquid plus. Et si quare quantum
plus temporis ferri, facultatem, facili-
tatem a ferri. Cofita namque q[uod] non res-
eruum celans, ut patet ex antedictis. Adhuc tamen
naturus videntur ad tempus, & vellet perfici
opus, qui erit ferri. Ita quod nescirem
emptionis expectetur, licetum contractionem futuram
primo dictu est. Hic autem, tamen quod dicitur
convenit, ut etiam in ratione, quae dicitur
tempore, quod non est in littera, sed in
calendario.

int. & licet non extorta, tracta cum p. Et p. p ea magis pro casibus, & exceptione pro regularibus habenda fuit: p. quod pote sulari abstinentiam. Etenim nihil existat, utrumque est, qd rfr agendum est, tradit dicta in puncto. Secundo, si secundum regulas eius, quod intermixtum, confonatur doctrinae authoris, et non tam solutionem, sed ad tertium calum in propria- mum per nos decimus: quoniam istud est, quod non illis de pecunia negotiatoria; & vel emporio, de ser- ferendis ad numerandas, si quidem patitur ex radice, feliciter ex potentia ad hunc re vestrum sub industra.

inā deram, quā hic
author pro inclubita-
ta si supponit, dum
reddere rationem re-
fumis fructuum
agri & utrā extor-
dīcet: Quia iam fru-
ctus rūm, quārum
aliquid dominus nec
extorit noua ratio-
dictando: ad illā et
rem iā editam,
& impræsum. Et quā
fors proper per
tempore opeas eu-
re rependit, nūne
actus inter ca-
tores mendis lūli, ad
alii propero.

S E D C O N T R A. Quilibet potest
līcē tenerē id qđ legītīme acq-
uiuit, sed id qđ acq-
uirit p̄ pecu-
niā utrā, interdū legitime
acq-
uirit ergo līcē tēneri.

R E S P O N S O. Dicendum, q̄ sicut
supra dīctū * est, res quedam
sunt, quārum usus est ipsarū
rērum consumptio, q̄ non ha-
bent usum fructū secundū iura: & ideo si talia
suerint per usuram extorta, putā, denarii, triticum,
num, aut aliquid huiusmodi, non tenetur homo
ad restituendū, nisi id quod accepit: quia id, qđ
ad taliter est acquisitum, non est fructus hīdī rei,
sed humānæ industrie: nisi forte per detentōnē ta-
li rei, aliter sit damnificat amittendo aliquid de
bonis suis, tunc, n. tenetur ad recompensatiōnē
cōmenti. Quēdam uero res sunt, quārum usus nō est
eārū conūmptio, & talia habēt usum fructū, si
cur domus, & ager, & alia huiusmodi: & ideo si quis
domū alterius, uel agrū per usurā extorsis est, non
sunt tenetur restituere domū, uel agrū, sed etiā
fructus inde perceptos: quia sunt fructus rērum,
quārum aliis est dominus, & ideo ei debentur.

A D P R I M U M ergo dicendum, q̄ radix non solum
haberationem materiæ, sicut pecunia usuraria:
sed habet etiam aliquālē rationem causæ actiū,
inquantum administrat nutrimentiū: & ideo nō
est simile.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ possesiones,
que de usuris sunt comparatae, nō sunt corū, quo-
rum sunt usurae, sed illorum qui cas emerunt: sunt
tamen obligatae illis a quib⁹ fuerunt usurae ac-
cep-
tū & alia bona utraria. & ideo non præcipi-
tur, q̄ affigentur illae possesiones his, a quib⁹, fue-
runt acceptae usurae, quia forte plus valent, q̄ usure,
quas dederunt, sed præcipitur quod tuendātur pos-
sesiones, & eārū pretia restituantur. s. secundum
quantitatē usurae accepta.

A D T E R T I U M dicendum, q̄ illud quod acqui-
ritur de pecunia usuraria, debetur quidē acquirēti
nō pp̄ pecunia usurā data, sicut pp̄ cām instru-
mētā, sed propter suam industria, sicut propter
caula m̄ principalē. & ideo plus iuris habet in re ac-
quita de pecunia usuraria, q̄ ipsa pecunia usuraria.

*Super Questionis
fusus & finis & cōclusio
discutit quārum.*

A R T I C U L U S I V .
Vtrum licet pecuniam accipere
mutuo sub usura.

Narti. 4. cūsdem
I quæst. 78. nota di-
ligenter tria. Primo,
quod quā uti peccat,
alterius ad bonūnum
num, uel alterius,
non est peccātū: o
fus abīcē necessi-
tate, prō ut libe-
tamen fia uel alterius,
utrat peccato
aliquā, peccato im-
mūs est, cum bonū
utile, quoddam bo-
nūtū. Et similiter

A 3 Prat. illud, quod aliquis e-
mit de pecunia usuraria, debet

fibi rōm pecunia, quā dedit. nō
ergo habet maius iūs in re, quā
acquisiuit, q̄ in pecunia, quā de-
dit. sed pecunia usuraria tene-
batur restituere. ergo & illud qđ
ex ea currit, tenetur restituere.

S E D C O N T R A. Quilibet potest
līcē tenerē id qđ legītīme acq-

uiuit, sed id qđ acq-
uirit p̄ pecu-
niā utrā, interdū legitime
acq-
uirit ergo līcē tēneri.

R E S P O N S O. Dicendum, q̄ sicut
supra dīctū * est, res quedam
sunt, quārum usus est ipsarū
rērum consumptio, q̄ non ha-
bent usum fructū secundū iura: & ideo si talia
suerint per usuram extorta, putā, denarii, triticum,
num, aut aliquid huiusmodi, non tenetur homo
ad restituendū, nisi id quod accepit: quia id, qđ
ad taliter est acquisitum, non est fructus hīdī rei,
sed humānæ industrie: nisi forte per detentōnē ta-
li rei, aliter sit damnificat amittendo aliquid de
bonis suis, tunc, n. tenetur ad recompensatiōnē
cōmenti. Quēdam uero res sunt, quārum usus nō est
eārū conūmptio, & talia habēt usum fructū, si
cur domus, & ager, & alia huiusmodi: & ideo si quis
domū alterius, uel agrū per usurā extorsis est, non
sunt tenetur restituere domū, uel agrū, sed etiā
fructus inde perceptos: quia sunt fructus rērum,
quārum aliis est dominus, & ideo ei debentur.

R E S P O N S O. Dicendum, d̄ quidē
inducere hominem ad peccan-
dū nullo modo licet: uti tamē
peccato alterius ad bonū, lici-
tū est: quia & Deus uitit om-
nibus peccatis ad aliquid bo-
num. Ex quolibet. n. malo elicit
aliquid bonū, ut dicitur in

* Enchiridio: & ideo † August.
Publicola querenti, utrum licet
retiū iuramento eius, qui per

aliquā possesiones his, a quib⁹, fue-
runt acceptae usurae, quia forte plus valent, q̄ usure,
quas dederunt, sed præcipitur quod tuendātur pos-
sesiones, & eārū pretia restituantur. s. secundum

quantitatē usurae accepta.

A D T E R T I U M dicendum, q̄ illud quod acqui-

ritur de pecunia usuraria, debetur quidē acquirēti
nō pp̄ pecunia usurā data, sicut pp̄ cām instru-

mētā, sed propter suam industria, sicut propter
caula m̄ principalē. & ideo plus iuris habet in re ac-

quita de pecunia usuraria, q̄ ipsa pecunia usuraria.

A R T I C U L U S I V .
Vtrum licet pecuniam accipere
mutuo sub usura.

A D Q U A R T U M sic procedi-

tur. Videtur, q̄ nō licet pe-
cunia accipere mutuo sub usura.

Dicit. n. Apost. Romai. quid digni-
sunt morte non soli, qui fa-
ciunt peccata, sed etiam qui con-
sentient facientibus: sed ille qui

accipit pecunia mutuo sub usu-
ris, consentit usurario in suo pec-
cato, & præbet ei occasiōnē pec-

candi. ergo etiam ipse peccat.

¶ 2 Prat. Pro fullo cōmodo tē-
porali debet aliquis alteri quācū
que occasiōnē præbere peccā-
di, hoc enim pertinet ad rationē
scandali actū, quod semper est
peccatum, ut supra * dīctū est:

sed ille qui petiū mutuum ab usu-
ario, exp̄s dat ei occasiōnē
peccandi. ergo pro nullo cōmo-
do temporali excusat.

¶ 3 Prat. Nō minor uidetur esse
necessitas quandoq; depone-
dū pecuniam luam apud usurariū,

quām mutuum accipendi ab ip-
so: sed depone pecuniam apud
usurariū omnino uidetur esse il-

licitum, sicut illicētū eset depo-
nē gladiū apud furiosum, uel
uirginem cōmittere luxurioso,

seu cibū guloso. ergo neq; licitū
est accipere mutuum ab usurario.

S E D C O N T R A. Ille qui iniu-
rit patitur, nō peccat, fecundū

* Philosoph. in 5. Ethicor. Vnde

iustitia nō est media inter duo ui-
tia, ut ibidem dicitur: sed usuri-
rius peccat, inquitām facit iu-
stitiam accipiente mutuum sub
usuris. ergo ille qui accipit mu-
tuum sub usuris, non peccat.

R E S P O N S O. Dicendum, d̄ quidē
inducere hominem ad peccan-
dū nullo modo licet: uti tamē
peccato alterius ad bonū, lici-
tū est: quia & Deus uitit om-
nibus peccatis ad aliquid bo-
num. Ex quolibet. n. malo elicit
aliquid bonū, ut dicitur in

* Enchiridio: & ideo † August.
Publicola querenti, utrum licet
retiū iuramento eius, qui per

aliquā possesiones his, a quib⁹, fue-
runt acceptae usurae, quia forte plus valent, q̄ usure,
quas dederunt, sed præcipitur quod tuendātur pos-
sesiones, & eārū pretia restituantur. s. secundum

quantitatē usurae accepta.

R E S P O N S O. Dicendum, d̄ quidē
inducere hominem ad peccan-
dū nullo modo licet: uti tamē
negotiations ten-
dunt ad utile nimis
abundans: nam si
tenderent ad utile ne-
cessarium domū ſu-
gū nullum peccatum el-
icit. Secundo, quidē
quia inducere ad
peccandum nulli li-
cit, & peccato aliquid
petit, ad quid direc-
tē illū inducit: ideo
oportet cautum
effe in omnibus ma-
teriis ubique: agit
de uia peccati al-
terius, vt petendo,
aliquid licitum pet-
atur. verbi gratia, in
proposito, petitur mu-
tuum, non acceptio
usure. In treuga, vel
pace cum infide-
libus petitur fideli-
tas pectorum, non
diuina iniuria. In ma-
nifestatione rerum
usuriarum latronibus,
petitur vita propria,
& sic de aliis, ita
quidē semper peccat
aliquid, quod ille po-
teſt concedere, si vult
fine peccato, vt pat-
et in dictis exemplis. Et propterea pe-
tens, qui directe ten-
dit ad inducendū eum a quo petiū, ad
concedendū illi pe-
titum, non dat ei
occasiōnē peccandi:
sed ipse a quo pe-
ccat, apont ex sua
mala voluntate actuū

A A bono

*August. En-
chirid. ca. 11.
tom. 2.
Epist. 154.
non longe a
Princ. to. 2.*